

У СУСРЕТ СНАЖНИЈЕМ ИНТЕРНЕТУ

Начела за предстојећу дигиталну деценију
која дели европска ccTLD заједница

Наредна година ће бити значајна у погледу дигиталне политике Европске уније, јер ће у 2024. творци политике ЕУ имати прилику да одреде законодавне приоритете за период од наредних пет година. Јасно је да су њихови циљеви амбициозни, јер обухватају дугорочне иницијативе као што су [Web 4.0 и виртуелни светови](#), [Декларација о будућности интернета](#), [Европска дигитална деценија](#) и [Декларација о дигиталним правима и начелима](#).

С обзиром на ове амбиције, **CENTR, удружење европских регистара националних домена највишег нивоа, предлаже начела која ће осигурати европску дигиталну будућност у предстојећој деценији.**

Начела за предстојећу дигиталну деценију која CENTR предлаже заснивају се на искуству кључних актера у инфраструктури интернета, као што су европски регистри националних домена највишег нивоа (ccTLD).

О CENTR-У

[CENTR](#) је удружење европских регистара националних домена највишег нивоа (ccTLD), као што су немачки .de, словеначки .si или српски .rs. Тренутно броји 51 пуноправну чланицу и 8 придружених, које су заједно одговорне за преко 80% свих регистрованих назива домена у свету. Циљ CENTR-а је да подстиче и учествује у развоју високих стандарда и најбоље праксе међу ccTLD регистрима.

Регистри националних домена највишег нивоа одговорни су за управљање техничком инфраструктуром система назива домена (DNS) везаном за њихов домен највишег нивоа, и за њено одржавање. DNS је добро опробан мрежни протокол који се налази у сржи инфраструктуре интернета. Он служи за навигацију интернетом и називе домена који су разумљиви за људе пресликава у IP (интернет протокол) адресе. Једнако га користе сви сервиси на интернету, било да су видљиви крајњем кориснику (нпр. веб-сајтови и електронска пошта), или да се одвијају у потпуности иза сцене (нпр. размена тренутних порука, IP телефонија – VoIP и управљање инфраструктуром).

Европски национални регистри и други актери у инфраструктури интернета имају богато искуство и знање који проистичу из вишедеценијског рада у пружању интернет услуга у јавну корист, које могу да поделе са творцима политике.

Међутим, ови технички актери се у законодавству и дигиталној политици ЕУ све мање консултују, чак и онда када је област инфраструктуре интернета у првом плану. Нека законодавна решења чак (ненамерно) ометају способност актера техничке инфраструктуре у пружању неопходних услуга дигиталном друштву. DNS и интернет протокол су веома отпорни, али следећа генерација твораца политике ЕУ мора да на свеобухватан начин сагледа вишеслојност интернета и допринесе јачању целокупног дигиталног еко-система.

У контексту дигиталне политике ЕУ, постоји све израженија потреба за свешћу о техничким стандардима и протоколима на којима почива интернет и на којима треба градити будућност. Без овог снажног и издржљивог ослоњца који је омогућио да интернет расте и постане саставни део савременог друштва, будућност интернета је неизвесна.

Како буду конципирани и изграђивали будући интернет у оквирима следећег законодавног мандата, творци политике ЕУ морају обавезно прихватити прилику и обавезати се да ће радити на очувању суштинских елемената слободног и отвореног интернета. То је оно што је омогућило и што и надаље треба да омогући информационом друштву да се развија и да наставља да ужива у свим благодетима дигитално повезаног света. Са тим циљем, CENTR у наставку предлаже скуп начела која творцима политике треба да служе као усмерење у наредном законодавном мандату ЕУ.

ШТА ЈЕ ТО WEB 4.0?

Web 4.0 је очекивана следећа генерација светске интернет мреже која ће се заснивати на напредној примени вештачке интелигенције, на интернету ствари (IoT), на виртуелним световима и на могућностима продужене стварности. Очекује се да ће искуство корисника у оквирима мреже Web 4.0 подразумевати повећану сарадњу и интерактивност, а дигитална и стварна окружења бити више међусобно стопљена и испреплетана.

ИНТЕРОПЕРАБИЛНОСТ

Неопходно је да творци политике ЕУ званично препознају отворене стандарде развијене у оквиру процеса успостављања међународних интернет стандарда и, где год је то могуће, подстичу њихово усвајање кроз јавне набавке, како би се пружила подршка слободном интернету следеће генерације, отвореном како за грађане тако и за пословне субјекте.

Интернет следеће генерације мора и надаље да се заснива на отвореним стандардима. Интернет се показао толико успешним и прилагодљивим само захваљујући отвореним стандардима који су јавно доступни и који се развијају путем транспарентних процеса отворених за широк спектар учесника. Ти стандарди осигуравају интероперабилност и компатибилност различитих сервиса једних са другима и омогућавају корисницима слободу избора.

У циљу јачања подршке за отворене стандарде, неопходно је да владе званично признају отворене стандарде као прихватљиву опцију тамо где је то у њиховој надлежности, када год се поведе реч о новим технологијама. Сви актери, а то обухвата и јавни сектор, треба да учествују у развоју отворених стандарда.

У процесу јавних набавки на нивоу ЕУ и земаља чланица треба подржавати и подстицати решења заснована на отвореним стандардима. То би омогућило већу конкуренцију на тржишту и корисницима осигурало слободу избора, као и могућност да избегну прекомерну везаност за једног добављача, а све то је од суштинског значаја за развој интернета следеће генерације, па и мреже Web 4.0.

Интернет следеће генерације и Web 4.0 стоје на раменима постојеће критичне интернет инфраструктуре, као што су систем назива домена, интернет протокол и други стандарди и протоколи развијени уз мултиактерски приступ у оквиру постојећих међународних тела задужених за успостављање стандарда. Интернет следеће генерације и Web 4.0 морају да осигурају компатибилност и интероперабилност са оним постојећим, кључним елементима критичне интернет инфраструктуре који су се показали способним да испрате раст интернета током његових многих фаза развоја. Интероперабилност са постојећом инфраструктуром интернета је од суштинске важности, како би се очувала отвореност интернета и њена способност да се даље развија а да притом никога не изостави.

КОНКУРЕНЦИЈА

Творци ЕУ политике требало би да остану технолошки неутрални када је реч о законским решењима која се односе на инфраструктуру интернета а да истовремено свима омогуће равноправно учешће тако што ће инсистирати на отвореним стандардима.

У самој сржи интернета следеће генерације и будуће мреже Web 4.0 мора бити децентрализиција, у смислу да су оперативне одговорности расподељене у оквиру одређеног система. Кључна одлика таквог децентрализованог система требало би да се састоји у учешћу разноврсних актера.

Разнолики и децентрализовани системи нису изложени ризику од једне тачке отказа. Тржишни актери се надмећу за решења и тиме целокупну мрежу чине отпорнијом. Знање и моћ су распоређени, а не концентрисани, чиме се повећава добробит корисника и њихова слобода избора. Заједнички, отворени стандарди на којима почива децентрализиција подстичу интероперабилност и стварају простор за иновације.

Смена власника и последичне промене у корисничком искуству и политици модерације садржаја на водећим друштвеним платформама указале су на ограничења и ризике централизованих модела, где искуство крајњег корисника и његова зависност од те платформе није узета у обзир када су доношене пословне одлуке. Настанак федеративних друштвених медија и децентрализованог DNS-а, као и разноликост европских националних интернет регистара могли би да послуже као концепти који ће се подстицати и који ће инспирисати интернет следеће генерације.

Творци политике ЕУ требало би да се суздрже од усклађивања стандарда изван оквира оних отворених: закони треба да буду технолошки неутрални како би пратили будући развој и подстицали конкуренцију.

ПРИСТУП И ДИГИТАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

ПРИСТУП

Творци политике ЕУ треба да из будућних законских решења уклоне и онемогуће све евентуалне отежавајуће факторе који би ометали слободан приступ европским дигиталним идентификаторима, укључујући називе домена.

Европи, како грађанима тако и пословним субјектима, потребно је регулаторно окружење које, у духу слободног тржишта, омогућава поуздан и сигуран приступ идентификаторима на интернету као што су називи домена. Регулаторне иницијативе не би смеле да прекомерно утичу на лакоћу приступа тим интернет идентификаторима. Све што би негативно утицало на европске идентификаторе грађане ЕУ присилило би да услуге потраже у другим, мање заштићеним и слабије регулисаним окружењима. Овај фактор морао би да се узме у обзир приликом сваке процене утицаја.

Све већи број европских грађана и пословних субјеката ослања се на платформе друштвених медија које су у власништву америчких компанија како би остварили своје присуство на интернету. Европски национални домени највишег нивоа су пожељнији јер кориснику пружају контролу над сопственим идентитетом и подлежу локалној политици у чијој се сржи налазе европске вредности. Требало би да ЕУ подстиче размену најбоље праксе међу различитим гранама привреде и са другим регионима.

ДИГИТАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Творци политике ЕУ требало би да подстичу сарадњу у области дигиталне безбедности која се заснива на већ утемељеној доброј пракси у области инфраструктуре интернета.

Требало би да ЕУ настави да подстиче сарадњу у области дигиталне безбедности и да настоји да испуни циљеве изнете у програму „Дигитална деценија 2030”. Отпорност према дигиталним претњама може се остварити само ако све укључене стране удруже своје знање и ако се негују јавно-приватна партнерства где год је то могуће.

Европски национални регистри имају богато и вишедеценијско искуство у сигурном управљању дигиталним идентификаторима са истовременим очувањем принципа заштите личних података (као што је минимизација података) и инсистирањем на поштовању људских права (као што је право на прописани законски поступак). Европски регистри националног домена највишег нивоа (ccTLD) у могућности су да то искуство поделе с другима.

ОСНОВНА ПРАВА

ЉУДСКА ПРАВА

Када се води расправа приликом припреме нових закона, творци политике ЕУ треба да обелодане све процене о утицају на људска права без изузетака, како би се осигурала транспарентност у јавности.

Слободан и отворен интернет подстиче заштиту људских права. Иако су државе, и самим тим ЕУ, те које сnose коначну одговорност за поштовање закона о људским правима, постоји заједничка одговорност широког спектра актера из јавне и приватне сфере када је реч о заштити тих права у домену интернета. Мултиактерски приступ нуди решења за остваривање међусобне одговорности, а одлуке се морају доносити у складу са принципима владавине права, права на прописани законски поступак и транспарентности процеса доношења одлука.

У складу са приступом ЕУ интернету следеће генерације и мреже Web 4.0, свака иницијатива у области политике која утиче на људска права на интернету требало би да се разматра кроз мултиактерску призму, како би се проценила техничка изводљивост предложених мера и законодавних интервенција. Даље, процене утицаја на људска права треба увек да буду јавне и да јавност има могућност да ставља примедбе на њих.

ПРИВАТНОСТ И ЗАШТИТА ЛИЧНИХ ПОДАТАКА

Творци политике ЕУ морају да се придржавају високих стандарда заштите података и да негују такве стандарде.

Нова законска решења не смеју да нарушавају постојеће принципе заштите података засноване на актуелном законодавству Уније, нити да буду у сукобу с њим. У демократском друштву су неопходне снажне мере заштите података.

Потребно је подстицати доследну примену постојећих стандарда заштите података, као и приступе који повећавају ниво приватности, а то почиње још у фази дизајна производа. Свакој критици да прописи о повећању нивоа приватности и о заштити података гуше иновацију и напредак друштва треба одговорити указивањем на постојеће правне основе у оквиру закона о заштити података Уније, као што су информисани пристанак на обраду података и судски налози за органе безбедности.

Технолошко кршење права на заштиту података и приватност не треба да се доживљава као чаробни штапић за решавање проблема друштва нити да се правда у тобожњем интересу јавне безбедности. Безбедност грађана ЕУ и њихова права да управљају сопственим личним подацима увек би требало да имају предност над интересима комерцијалних актера у привреди, у којој су подаци кључна покретачка снага.

САДРЖАЈ НА ИНТЕРНЕТУ

Европски законодавци морају да поштују принципе права на остваривање прописаног законског поступка и сразмерности код било каквог будућег законског решења које се бави уклањањем или спречавањем приступа садржају на интернету.

Европски законодавци морају се суздржавати од сваке законодавне интервенције која се не заснива на свеобухватним и јавно доступним доказима о њеној оправданости.

Проблеми повезани са садржајем на интернету треба да се решавају на оном нивоу на ком ће се најефикасније решити, а да се притом не нарушавају основна права. Незаконит садржај се складишти и чини доступним на интернету уз учешће неколико страна (као што су нпр. издавач тог садржаја, власник веб-сајта, регистрант домена), као и пружалаца услуга (нпр. пружалац услуга хостинга и услуга приступа интернету, и регистар интернет домена), док се приступ садржају може онемогућити уз мање или веће интервенције и ризик од колатералне штете по крајњег корисника. Ово захтева сарадњу међу свим привредним браншама. Како уклањање садржаја на нивоу инфраструктуре (као што је привремено укидање домена) може негативно да утиче на људска права), свака интервенција мора да се изводи уз поштовање права на остваривање прописаног законског поступка и транспарентности, и уз учешће надлежног јавног органа. Европски законодавци морају поштовати те принципе и придржавати их се приликом сваког будућег законског решења.

Због инсистирања на поштовању прописаног законског поступка и обавезе учешћа надлежних јавних органа, приликом сваког захтева за уклањање садржаја, као и препознавања потребе за различитим степенима интервенције на нивоу инфраструктуре (где се, на пример, уклањању назива домена прибегава само онда када не преостаје друго средство), Европа постојано заузима врх ранг-листе у погледу ниског степена злоупотребе DNS-а и ефикасне заштите потрошача.

Европска инфраструктура интернета показала се као поуздана и сигурна. Европски национални регистри веома успешно опслужују своје друштвене заједнице у поређењу са другим регионима. Нека законска решења предвиђају, непосредно или посредно, интервенцију на нивоу инфраструктуре интернета као решење за читав низ проблема у друштву. Нежељене последице таквих решења могу се негативно одразити на стабилност инфраструктуре. Како би се избегла могућа нежељена дејства, неопходно је да се ова проблематика конкретно узме у обзир приликом сваке процене утицаја законског решења. Свака студија спроведена у оквиру процене утицаја предложеног законског решења које предвиђа уклањање садржаја на интернету или онемогућавање приступа њему мора да буде јавна, без изузетака.

УПРАВЉАЊЕ

ЕУ мора да пружа трајну подршку развоју мултиактерског модела тако што активно учествује у њему и остаје при чврстом ставу да је он од кључног значаја за интернет следеће генерације.

Отворен и слободан интернет нема будућност без трајне подршке свих заинтересованих страна за мултиактерски модел интернета.

Мултиактерски модел је адекватан начин да се обезбеде основни градивни елементи интернета и да се инфраструктури интернета омогући стабилан, отпоран и безбедан рад, као и будући развој. Међутим, тај модел зависи од континуиране подршке свих актера, при чему се морају издвојити адекватни ресурси како би он наставио да еволуира и био у стању да се суочи са новим изазовима.

Ти ресурси подразумевају учешће стручњака, као и широког дијапазона актера из различитих области, и самим тим преузимање колективне одговорности за успешност модела. Успех мултиактерског модела искључиво зависи од подршке коју прима од свих актера, укључујући државне власти.

Сваки вид удвостручавања напора у погледу управљања интернетом, било путем националних или регионалних закона или путем других мултилатералних форума, носи са собом ризик да се интернет, у техничком смислу, распарча и да се ослаби његов универзални карактер.

Као и сам интернет, мултиактерски модел се мора развијати и прилагођавати како би се могао суочити с изазовима интернета следеће генерације и мреже Web 4.0. Ако Web 4.0 буде попримао особине виртуелне стварности у којој ће бити теже правити јасну поделу између онлајн и офлајн света, и линија између техничких и нетехничких питања ће такође постати мутнија, и та питања све више испреплетена. У том смислу, мултиактерски модел интернета мора се прилагодити како би имао капацитет да се бави питањима везаним за већи ниво заштите потрошача и поштовања основних права.

УКРАТКО О ФОНДАЦИЈИ РНИДС

Фондација “Регистар националног интернет домена Србије” (РНИДС) управља регистром назива националних .rs и .срб домена и интернет инфраструктуром која обезбеђује њихово беспрекорно функционисање и несметану доступност из било које тачке интернета.

РНИДС-у је управљање .rs и .срб доменима, уз подршку **надлежног министарства** Републике Србије, **делегирао ICANN** – организација одговорна за управљање глобалном адресном структуром интернета.

Своје пословање базирамо на најбољој пракси и искуствима водећих светских регистара интернет домена највишег нивоа, уз употребу **савремених технолошких решења**. На наше интернет сервисе ослања се преко 50.000 предузећа. Ако би неки назив домена био недоступан, веб-страница на њему не би била видљива, онлајн сервис на њему не би радио, а његови корисници не би могли да размењују електронску пошту. **Кључни сервиси** РНИДС-а раде на **вишеструким локацијама** и **омогућавају непрекидно пружање услуга** и у ситуацијама када дође до квара на опреми, или прекида у комуникацијама. Системи који подржавају .rs и .срб домене **раде без прекида откако су наши национални домени постали видљиви на интернету**.

Осим техничке, РНИДС има и административну улогу, јер дефинише правила која регулишу регистрацију назива националних домена, као и спорове у вези са њима.

Такође, РНИДС активно ради на едукацији и промовисању одговарајућег присуства на интернету. Знање које смо стекли током година делимо широм Србије кроз конференције и стручне скупове које организујемо, или на којима учествујемо, у сарадњи са представницима локалне интернет заједнице.

Корпоративни сајт РНИДС-а
rnids.rs | ruidc.srb

Едукативни сајт РНИДС-а
domen.rs | domen.srb

Друштвене мреже:
linkedin.com/company/rnids
facebook.com/rnids.rs
instagram.com/rnids
youtube.com/rnidsonline

РНИДС